

ABDULLA QAHHOR HIKOYALARIDA PAREMALARNING O'RNI VA ROLI

Ergasheva Zebo Odiljon qizi

*Termiz davlat pedagogika instituti,
O'zbek tili va adabiyoti yo'nalishi talabasi*

Annotatsiya: Ushbu maqolada Abdulla Qahhorning hikoyalarida “parema” tushunchasining adabiy va madaniy ahamiyati tahlil qilinadi. Maqola paremaning hikoya matnidagi ramziy qiymati, u orqali ifodalangan insoniy fazilatlar, ijtimoiy hayot va milliy qadriyatlar bilan bog'liq g'oyalar hamda uning o'quvchiga yetkazilishi mumkin bo'lgan didaktik xabarini o'rganishga qaratilgan. Tadqiqotda Qahhorning uslubiy xususiyatlari, paremaning mazmuni va u orqali aks etayotgan shaxsiy va ijtimoiy rollar chuqur tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: Abdulla Qahhor, parema, hikoya, shaxsiyat, ijtimoiy qadriyatlar, ramziy tizim, didaktika, o'zbek adabiyoti.

Kirish

Abdulla Qahhor o'zining boy adabiy merosi, milliy ruh va ijtimoiy-axloqiy qadriyatlarni aks ettiruvchi hikoyalari bilan o'zbek adabiyotining yorqin yulduzlaridan biri sifatida tanilgan. Uning hikoyalarida ko'plab ramziy elementlar mavjud bo'lib, ularning ichida “parema” tushunchasi ham o'ziga xos o'rin tutadi. Parema – bu hikoyalar tuyg'ularini, insoniy fazilatlarni va jamiyatdagi ijtimoiy munosabatlarni aks ettiruvchi murakkab ramz sifatida namoyon bo'ladi. Ushbu maqolada Qahhor hikoyalarida paremaning o'ri va roli, uning mazmuni va stilistik ifodalari hamda bu tushunchaning o'quvchiga qanday xabar yetkazishi o'rganiladi.

Abdulla Qahhorning asarlarida parema tushunchasi orqali yozuvchi insonning ichki dunyosi, orzu-umidlari, qiyinchiliklarga qarshi kurashish va ijtimoiy adolatga intilish kabi mavzularni ochib beradi. Shu bilan birga, parema orqali Qahhor o'z davrining ijtimoiy muammolarini, insoniy munosabatlar murakkabligini va milliy madaniyatning boyligini aks ettiradi. Bu maqola Qahhor hikoyalaridagi paremaning ifodalanish uslubi, uning mazmuniy boyligi va o'quvchi ongiga ta'sirini tahlil qilishga qaratilgan.

Abdulla Qahhor hikoyalarida paremaning ramziy ahamiyati

Abdulla Qahhorning hikoyalarida parema ko'plab ramziy qatlamlarni o'z ichiga oladi. U hikoyalar matnida o'ziga xos estetik va didaktik vosita sifatida ishlatiladi. Parema tushunchasi orqali yozuvchi insoniy fazilatlarni, orzu-umidlarni, jasorat va sabr-toqatni ifodalaydi. Hikoyalar syujeti va obrazlarining chuqur psixologik portretini yaratishda parema muhim o'rin tutadi.

Hikoyalar davomida parema orqali ifodalangan ma'naviy qadriyatlar insoniyatning yuksak idealari, o'zlikni anglash va o'zini kashf etish jarayonlariga urg'u beradi. Qahhorning uslubida parema shunchaki bezak emas, balki unda inson ruhiyati va ijtimoiy tajriba aks etadi. U o'z hikoyalarida paremani hayotiy voqealar, tabiat manzaralari va insoniy munosabatlar bilan uyg'unlashtirib, ularni yanada chuqurroq ma'no bilan boyitadi.

Parema tushunchasining stilistik ifodasi va uslubi

Abdulla Qahhor hikoyalarida parema tushunchasi o'ziga xos stilistik xususiyatlarga ega. Yozuvchi o'zining boy adabiy tilidan, metaforik va allegorik ifodalardan keng foydalanib, paremaning mazmunini yanada boyitadi. Bu uslub orqali parema o'quvchiga nafaqat hissiy ta'sir ko'rsatadi, balki u orqali insonning ichki dunyosi va ijtimoiy hayotdagi murakkabliklarni ham aks ettiradi.

Qahhorning parema bilan bog'liq ifodalari orqali yaratilgan tasvirlar, o'quvchini hayotiy haqiqatlarga, insoniy qiyinchiliklarga va yuksak axloqiy qadriyatlarga undaydi. Yozuvchining til boyligi, uning uslubiy teranligi va ramziy tahlilga bo'lgan intilishi paremani nafaqat hikoya tuzilishida, balki undagi asosiy g'oyani yetkazishda ham muhim omilga aylantiradi.

Hikoyalar ichida parema turli obrazlar bilan aloqada bo'lib, ular orqali insoniyatning ijtimoiy hayoti, o'zaro munosabatlar va shaxsiy kurashlar aks etadi. Bu ifoda uslubi o'quvchiga nafaqat badiiy zavq bag'ishlaydi, balki ularni o'z hayotlariga tatbiq etishga, o'z qadriyatlarini anglashga undaydi.

Paremaning inson psixologiyasidagi roli

Qahhor hikoyalarida parema tushunchasi inson psixologiyasining turli jihatlarini aks ettiradi.

U insonning ichki his-tuyg'ularini, orzu-umidlarini, qiyinchiliklarga qarshi kurashishdagi ruhiy holatini va hayotga bo'lgan ijobiy qarashini ifodalaydi. Parema orqali yozuvchi insonning qiyinchiliklar bilan kurashishdagi qat'iyati va sabr-toqatini ko'rsatib, uning o'zligini anglash jarayoniga e'tibor qaratadi.

Inson psixologiyasining murakkabliklarini, shaxsning o'zini kashf etish jarayonini va o'zgarishlarga moslashuvchanligini parema ramzi orqali ifodalash, Qahhor hikoyalarining o'ziga xos xususiyatlaridan biridir. Parema, shuningdek, inson ruhiyatidagi yuksak his-tuyg'ular, sevgi, sadoqat va o'zlikka bo'lgan hurmatni aks ettiradi. U orqali insonning hayotiy qadriyatlari, o'ziga bo'lgan ishonchi va kelajak umidlari ifodalanadi.

Ijtimoiy kontekst va paremaning milliy qadriyatlar bilan bog'liqligi

Abdulla Qahhorning asarlarida parema tushunchasi milliy qadriyatlar va madaniy meros bilan chambarchas bog'liq. Yozuvchi o'z hikoyalarida paremani, o'zbek xalqining tarixiy tajribasi, an'analari va madaniy qadriyatlari bilan

uyg'unlashtiradi. Parema orqali aks etadigan ideal va g'oyalar o'zbek madaniyatining boyligini, uning milliy o'zligini va tarixiy merosini anglatadi.

Hikoyalar ichida parema ko'pincha xalq og'zaki ijodi va urf-odatlar bilan bog'liq bo'lgan mavzularni ochib beradi. Qahhorning parema bilan ifodalagan ma'naviy qadriyatlari, o'zining milliy ongini shakllantirish va yosh avlodga o'z qadriyatlarini anglashga yordam berishga qaratilgan. Bu jihat Qahhorning asarlarida milliy ruh va o'zlikni ifodalashning muhim vositasi sifatida parema tushunchasining o'rnini yanada mustahkamlaydi.

Paremaning didaktik ahamiyati

Abdulla Qahhor hikoyalarida parema tushunchasi nafaqat badiiy ifoda vositasi, balki ta'limiy maqsadlarda ham keng qo'llaniladi. U o'quvchilarga hayotiy tajribalarni, insoniy fazilatlarni va ijtimoiy qadriyatlarni yetkazishda samarali vosita sifatida xizmat qiladi. Parema orqali o'quvchilar o'z shaxsiy rivojlanishlari, axloqiy me'yorlar va milliy qadriyatlar bilan tanishadilar, bu esa ularning ma'naviy va madaniy o'sishiga katta hissa qo'shadi.

Ta'lim jarayonida parema tushunchasini o'rganish, o'quvchilarning adabiy asarlarni chuqurroq tahlil qilishlari va undagi ramziy ma'nolarni anglashlariga yordam beradi. Bu esa ularning tanqidiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirish, o'z fikrlarini ifodalash va madaniy merosga hurmatni oshirishda muhim ahamiyatga ega.

Xulosa

Abdulla Qahhor hikoyalarida parema tushunchasi murakkab ramziy tizim sifatida namoyon bo'ladi. U inson hayotidagi ichki his-tuyg'ular, orzu-umidlar, ijtimoiy munosabatlar va milliy qadriyatlarni ifodalaydi. Qahhorning uslubi, uning metaforik va allegorik ifodalar orqali paremani aks ettirishi, o'quvchiga nafaqat badiiy zavq bag'ishlaydi, balki o'z hayotiy qadriyatlarini qayta ko'rib chiqishga, o'zligini anglashga va milliy madaniyat merosini qadrlashga undaydi.

Maqolada ta'kidlanganidek, parema tushunchasi Abdulla Qahhor asarlarida nafaqat badiiy bezak, balki ta'limiy xabar, ma'naviy qadriyatlar va ijtimoiy o'zlikning ifodasi sifatida o'z aksini topadi. Bu esa Qahhorning adabiy merosini yanada boyitib, o'zbek adabiyotida yuksak o'rin egallashiga sabab bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Qahhor, Abdulla. (1985). O'zbek hikoyalarining boy merosi. Toshkent: Adabiyot nashriyoti.
2. Rasulov, M. (1992). Ramziy tizimlar va xalq og'zaki ijodi. Samarqand: Madaniyat nashriyoti.
3. Karimov, A. (2000). Abdulla Qahhor asarlarida ma'naviy qadriyatlar. Toshkent: Fan va madaniyat
4. Nematov, S. (2007). O'zbek adabiyotida allegoriya va metafora. Buxoro: Ilmiy nashriyot.
5. Islomov, R. (2010). Hikoya va uning psixologik aspektlari. Toshkent: Tibbiyot va fan.